

МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ДОМОГОСПОДАРСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Становлення домогосподарства як повноправного суб'єкта зумовлює необхідність самостійного піклування про забезпечення власного добробуту. Наявність різних моделей побудови взаємодії суб'єктів економічних відносин впливає на процес формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств, адже, в залежності від «домовленостей» між населенням та іншими учасниками (державою, суб'єктами господарювання), домогосподарство повинно або планувати та здійснювати певні витрати, або, навпаки, мати на увазі, що даний напрям життєзабезпечення вже профінансовано, й не потрібно виділяти фінансові ресурси для покриття даних витрат. Поділ на запропоновані моделі здійснено в першу чергу за критерієм взаємодії домогосподарств та держави як законодавчого органу, щодо формування та використання активних та пасивних фінансових ресурсів домогосподарств.

Особливістю звуженої моделі формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств є практично повна відсутність активних фінансових ресурсів, в силу як відсутності передумов для їх формування (приватна власність, конкурентні рівні заробітної плати тощо), так і необхідності їх функціонування – держава в повному об'ємі виконує функції щодо життєзабезпечення домогосподарств і регламентує пропорції розподілу за напрямками життєзабезпечення, позбавляючи домогосподарства самостійності у прийнятті рішень щодо управління належними їм фінансовими ресурсами. Реалізація такої моделі формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств знаходить своє яскраве відображення у економічній системі адміністративно-командного типу й у державах соціалістичного політичного ладу.

Функціонування домогосподарств як суб'єктів фінансових відносин в умовах ринкової економіки є менш регламентованим, що, відповідно, зумовлює розширення можливостей щодо формування та використання фінансових ресурсів. Розширена модель формування та використання фінансових ресурсів домогосподарства пов'язана з набуттям даним суб'єктом незалежності щодо усіх аспектів функціонування. Відтак, роль та обов'язки держави зводяться в першу чергу до регулювання взаємодії між домогосподарством та іншими учасниками, ролі певного арбітра й гаранта. Поряд з тим, домогосподарства мають як можливість, так і необхідність формування додаткових накопичень за певними напрямками, зокрема, забезпечення достатнього рівня пенсійних накопичень, забезпечення фінансової бази можливості отримання медичної допомоги, освіти тощо, тобто встановлення як пропорцій розподілу між активними та пасивними фінансовими ресурсами, так і напрямів і форм використання активних фінансових ресурсів і формування інвестиційного потенціалу є безпосередньо в компетенції домогосподарства.

З огляду на роль та функції держави у ринковій економіці, формування та використання фінансових ресурсів може бути більш або менш регламентовано та визначено в законодавчих актах. За умови змішаної моделі частину повноважень щодо життєзабезпечення домогосподарств виконує держава, в особі відповідних органів, тобто на державному рівні в законодавчому порядку встановлюється обов'язковість здійснення певних витрат, які зменшують формування активних фінансових ресурсів. Натомість, члени домогосподарства мають змогу отримувати забезпечення частини потреб: безоплатна медицина, безкоштовна освіта, виплати допомоги при безробітті, отримання державних пенсій тощо. Варіації встановлення пропорцій між державним забезпеченням потреб населення та власним піклуванням домогосподарства про добробут зумовлює існування різних модифікацій змішаної моделі формування та використання фінансових ресурсів.